Історико-політичні проблеми сучасного світу: Збірник наукових статей. – Чернівці: Чернівецький національний університет, 2024. – Т. 49. – С. 202-208
DOI: 10.31861/mhpi2024.49.202-208

Modern Historical and Political Issues: Journal in Historical & Political Sciences. – Chernivtsi: Chernivtsi National University, 2024. – Volume. 49. – pp. 202-208
DOI: 10.31861/mhpi2024.49.202-208

УДК 321.7(477):342.511

Антон Шкуро[1]

Теоретичні аспекти трактування інституту президентства в Україні

Мета даної статті полягає в аналізі наукових досліджень, присвячених питанням теоретичного трактування інституту президентства в Україні. Для дослідження проблеми у статті використано інституціональний та функціональний підходи, історичний, порівняльний та дескриптивний методи.

Розкрито поняття інституту президентства, його місце та роль в політичній системі України. Автор проаналізував наявні теоретичні розвідки з урахуванням політологічних, історичних і правових трактувань. Звернено увагу на те, що після 90-х років XX ст. в Україні з'явився новий феномен в політичній системі. З впровадженням посади президента українська політика набула певного осучаснення і започаткувала теоретичне осмислення інституту президентства.

Сьогодні інститут президентства є одним з актуальних напрямів політологічних досліджень. Національна практика в питаннях діяльності президентської влади яскраво засвідчує важливість цього організму в структурі політичної системи. Це загострює потребу дослідження теоретичних основ інституту президентства в Україні як політичного феномену та вимагає узагальнення наукового доробку українських дослідників у вивченні вітчизняної моделі інституту президентства.

Ключові слова: інститут президентства, державна влада, політична система, президент, влада, глава держави.

Anton Shkuro[1]

Theoretical Aspects of Interpreting the Institution of the Presidency in Ukraine

The purpose of this article is to analyze scientific research, devoted to issues of theoretical interpretation of the institution of the presidency in Ukraine. To study the problem, the article uses institutional and functional approaches, historical, comparative and descriptive methods.

The concept of the institution of the presidency, its place and role in the political system of Ukraine is revealed. The author analyzed the available theoretical intelligence taking into account political, historical and legal interpretations. Attention is drawn to the fact, that after the 90s of the 21st century. a new phenomenon in the political system appeared in Ukraine. With the introduction of the post of president, Ukrainian politics acquired a certain modernization and initiated a theoretical understanding of the institution of the presidency.

Today, the institution of the presidency is one of the topical areas of political science research. National practice in matters of presidential power clearly testifies to the importance of this body in the structure of the political system. This exacerbates the need to study the theoretical foundations of the institution of the presidency in Ukraine as a political phenomenon and requires the generalization of the scientific output of Ukrainian researchers in the study of the domestic model of the institution of the presidency.

The author states that there were both objective and subjective factors for the introduction of the post of President in Ukraine. In particular, Ukraine needed economic changes on a market basis, significant changes in the political system, the solution of many social problems, the establishment of Ukraine as an equal subject of international relations, the establishment of relations with the countries of the former USSR.

[1] Кандидат політичних наук, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Україна.
Candidate of Political Science, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University.
E-mail: shkuroanton@gmail.com; https://orcid.org/0009-0001-7271-1894.

© 2024 Anton Shkuro. Published by Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University. This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (CC BY 4.0).

Keywords: institution of the presidency, public authority, political system, president, authority, head of state.

Постановка проблеми. Стан української політики перебуває сьогодні в умовах воєнного часу, який стимулює усіх учасників прийняття політичних рішень до пошуку нових шляхів вирішення зовнішніх загроз. Одночасно з цим, в Україні, спостерігаються трансформаційні зміни політичної системи, а саме в частині делегування більшого обсягу відповідальності на користь інституту президентства. Все це спонукає нас до аналізу інституту президентства як феномену в українському суспільстві, якому не було аналогів раніше.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Зміни політичної ситуації в Україні, пов'язані з необхідністю відсічі ворогу у широкомасштабній війні проти рф, нагальною потребою збереження територіальної цілісності, суверенітету та незалежності нашої держави ставлять перед науковцями нові завдання, зокрема спонукають дослідити можливості в розширенні існуючих та появи нових функцій інституту президентства тощо. Це, безперечно, спонукає представників політичної науки знову звертатися до аналізу зазначеної проблеми.

Таким чином, в контексті дослідження інституту президентства, джерельною базою стали наявні наукові матеріали вітчизняних дослідників, які напрацювали доробок у сфері політологічного, історичного та конституційно-правового напрямків. Серед досліджень у напрямку становлення інституту президентства в Україні слід відзначити праці таких дослідників: Д. Бєлова[2], Г. Задорожної[3], М. Зелінської[4], Н. Плахотнюк[5]. Повноваження та специфіка функціонування інституту президентства в Україні, його взаємовідносини з іншими органами державної влади стали предметом наукового дослідження вітчизняних політологів М. Кармазіної[6], В. Сухонос[7], С. Телліс[8], В. Шатіло[9], А. Яковлєва[10] та ін.

Мета та завдання статті. Метою даного дослідження виступає аналіз наукових досліджень в питаннях теоретичного трактування інституту президентства в Україні. Зазначена мета досягається постановкою таких завдань: визначення репрезентативного категоріального апарату з фокусом уваги навколо поняття «інститут президентства» і його діяльності, а також дослідження особливостей інституту президентства після його закріплення нормативно-правового статусу, в українському законодавстві, на початку 1990 -х рр.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інститут президентства відіграє важливу роль у формуванні державної політики. Саме статус і повноваження даного питання часто виступають предметом наукових дискусій. Але слід зауважити, що в Україні дана проблематика ще не набула форм самостійного вивчення і потребує ґрунтовного наукового дослідження з використанням теоретичних інструментів та сучасних методів політичної науки, які дозволять розкрити специфіку президентства, як такого. Розуміння інституту президентства об'єднує навколо себе цілий комплекс дефініцій, таких як: президент, президентство, президентура, президенціалізм.

Якщо розглянути окремо поняття «президент», то воно має давню історію, яка починається з латинського слова «presidens», що означає той, що «сидить спереду». Існує припущення, що в античні часи цим терміном називали тих, хто очолював збори.

Сучасний термін «президент» використовується для позначення глави держави, який обирається народом або парламентом. Він виконує важливі функції, такі як представництво держа-

[2] Бєлов, Д.М. (2005), *Порівняльно-правовий аналіз інституту президентства*. Автореф. дис. канд. юрид. наук. Київський національний університет ім. Т. Шевченка.

[3] Задорожня, Г.В. (2015), Конституційно-правовий статус глави держави. *Держава та регіони*. Серія: Право, № 1, с. 8-11.

[4] Зелінська, М.І. (2006), Інститут президентства в Україні в контексті конституційної реформи. *Політичний менеджмент*, № 3 (18), С. 114-123.

[5] Плахотнюк, Н.Г. (1999), *Інститут президентства в Україні: конституційно-правовий аспект*. Автореф. дис. канд. юрид. наук. Національна юридична академія України ім. Я. Мудрого.

[6] Кармазіна, М.С. (2004), Інститут президентства в Україні: стан та перспективи досліджень. *Політичний менеджмент*, № 5, с. 122-136.

[7] Сухонос, В.В. (2011), *Інститут глави держави в конституційному праві.* ДВНЗ «УАБС НБУ», Суми.

[8] Телліс, С.О. (2021), *Інститут президентства в Україні та в Угорщині: теоретико-правовий порівняльний аналіз.* Автореф. дис. докт. філос. Університет економіки та права «КРОК».

[9] Шатіло, В.А. (2004), «Інститут президентства в системі державної влади України». *Український центр політичного менеджменту*, 159 с.

[10] Яковлєв, А.А. (2016), Розвиток інституту глави держави: досвід і сучасність України. *Право та інновації*, № 3, с. 34-40.

ви на міжнародному рівні, прийняття важливих рішень та забезпечення стабільності в країні. Тобто президентом являється офіційна особа, яка наділяється різним обсягом повноважень залежно від форми правління в якій він існує.

Вперше посаду президента, як глави держави, запровадили у США в 1787 р. При цьому, дослідник Д. Бєлов фокусує свою увагу на тому, що американська конституційна норма закріпила статус саме Президента США, а не «глави держави». Президент уособлював державу і визначався главою виконавчої влади, але мав вигляд поєднання англійського монарха та прем'єр-міністра[11]. Практика встановлення президентства почала поширюватись в країнах Латинської Америки, а згодом і в усьому світі. Серед європейських країн Франція і Швейцарія були тими, хто започаткував цю посаду, ввівши у 1848 р. Нині посада президента існує практично у всіх державах з республіканською формою правління.

Окреслюючи зміст і форми президентства можна стверджувати, дане поняття характеризується глибинним трактуванням. Зокрема, президентство включає сукупність відмінностей до яких слід віднести:

- набір правил як формального так і неформального типу;
- політичний курс окремо взятого політичного лідера, який обіймає посаду президента;
- форма правління;
- специфіка діяльності цілого інституту глави держави, тобто те що відрізняє президентів.

Термін президентура належить до ототожнених понять з президентством, проте використовується більше в контексті колегіальної системи і зустрічається в науковому обігу дещо рідше. Інколи поняттям президентура позначається термін повноважень особи на посаді глави держави.

Науковий інтерес також становить поняття президенціалізму, яке набуло широкого використання в західній політичній науці і зміст його пояснюється взаємозв'язком президента та суспільства. Зокрема, президенціалізм характеризується широким суспільним сприйняттям, яке ставить президента в центр національної політики та розглядає його як особу, котра головним чином відповідає за вирішення викликів, що стоять перед країною[12].

Поняття інституту президентства є найширшим з усіх запропонованих оскільки являє собою цілу організаційну структуру в системі органів державної влади. Н. Плахотнюк зазначає, що інститут президентства варто розглядати в такому вигляді: 1) як організаційно-функціональна структура 2) як сукупність конституційно-правових норм; 3) як форма і суть політичної організації[13].

М. Кармазіна у своїх роботах, присвячених дослідженням президентства, акцентує увагу на понятті «інститут президентства», наділяючи його статусом феномену, який в Україні ще не інституціоналізувався. Також дослідниця розмежовує поняття «інститут президентства» з «інститутом президента». Між ними є відмінність, де перше слід розуміти, як широке поняття з наявністю цілої системи владної вертикалі, а друге стосується рівня особистості політичного актора[14].

Особливо слід відзначити і те, що в політологічному фаховому середовищі набув поширення саме термін «інститут президентства». А поняття «інститут президента» вживається здебільшого в правознавчій термінології, що трактується ними як державний орган[15]. В цьому контексті, деякі дослідники стверджують, що конституційно-правовий статус президента повинен чітко корелюватись з формою правління[16]. Представниками політичної науки під поняттям «інститут

---

[11] Бєлов, Д.М. та Бисага Ю.М. (2007), Досвід *конституційно-правового регулювання інституту президента в зарубіжних країнах*. Ліра, Ужгород, с. 19.

[12] Michael, L. Mezey (2013), *Presidentialism: Power in Comparative Perspective,* Boulder, CO, pp.8-9. Available at: https://www.rienner.com/uploads/518bf410307f0.pdf [Accessed 29.03.2024].

[13] Плахотнюк, Н.Г. (1998), Повноваження Президента України як основний елемент інституту президентства в Україні. *Вісник Української академії державного управління*, № 1, с. 138-146.

[14] Кармазіна, М.С. (2004), Інститут президентства в Україні: стан та перспективи досліджень. *Політичний менеджмент*, № 5, с. 122-136.

[15] Шатіло, В.А. (2004), «Інститут президентства в системі державної влади України». *Український центр політичного менеджменту*, с. 24-25.

[16] Сухонос, В.В. (2011), *Інститут глави держави в конституційному праві*. ДВНЗ «УАБС НБУ», Суми, с. 135.

президентства» розуміється політичний організм, який наділений владними повноваженнями та забезпечує діяльність президента в сфері державного управління. Принциповим є те, що такий механізм чітко регламентується конституційними нормами.

Становлення українського президентства має складну конструкцію, на яку часто дивляться крізь історичну систему координат. Г. Задорожня виділяє ряд етапів, протягом яких в Україні формувався конституційний та правовий статус інституту президентства. Перший, додержавний період, коли формувалася одноосібна публічна влада (до IX ст). Другий, період князівської влади Київської Русі та Галицько-Волинського князівства (IX-XIII ст.). Третій, монархічний етап Литовської держави та Речі Посполитої (XIV-XVII ст.). Четвертий, гетьманський період влади (від 40-х рр. XVII ст. до 60-х рр. XVIII ст.). П'ятий, етап російської та австрійської абсолютної монархії (1867-1918 рр.). Шостий, період запровадження інституту глави держави в Україні (1917-1920 рр.). Сьомий, радянський етап (1922-1990 рр.). Восьмий, період інституту президентства в незалежній Україні (з 1991 р.)[17].

Традиційно прийнято вважати, що першим Президентом України був М. Грушевський. Зважаючи на такі обставини, вважаємо за доцільне детальніше розглянути період політичної історії початку XX ст. Дійсно, М. Грушевський увійшов до української історії, як борець за відновлення української державності, голова Центральної Ради незалежної Української Народної Республіки, перший президент України. Але якщо посилатись на інформацію Українського інституту національної пам'яті, то архівні документи не підтверджують існування саме посади президента. Про таку посаду не було згадки в Конституції УНР, ухваленій в останній день Центральної Ради. Дослідники встановили, що не було відомо жодного акта, який би був підписаний М. Грушевським як президентом УНР. Офіційним статусом, в якому перебував М. Грушевський у період 1917-1918 р. була посада Голови Центральної Ради УНР.

Таким чином, після прийняття Конституції УНР 29 квітня 1918 р. Україна була проголошена суверенною парламентською державою з верховним органом Всенародними Зборами, які очолював Голова М. Грушевський[18].

Дослідники також вказують на те, що перші згадки про М. Грушевського як президента з'явилися в українській діаспорі і з часом вони набули значного поширення у тогочасних газетних публікаціях. Історичні джерела свідчать про те, що сам М. Грушевський послуговувався візиткою з написом французькою мовою «President du Parlament D'Ukraine» (президент парламенту України), а пізніше підписувався «бувший президент Української Центральної Ради».

Про відсутність тогочасної посади президента згадував і В. Винниченко, який зазначав, що жодна з Конституцій Української Революції, Центральної Ради чи Трудового Конгресу не містили згадки про посаду президента. В тогочасному середовищі просто склалася така традиція, що голову Центральної Ради М. Грушевського звали президентом, але ця назва була неофіційна[19].

Доцільним буде зазначити, що всі події які відбувались на початку XX ст. в Україні стали відправною точкою для формування поняття інституту президентства, але це був тільки етап зародження традицій.

Отже, про поняття офіційного інституту президентства в Україні та його фактичне існування слід говорити з 1990 р. Його виникнення було результатом, насамперед, політичної ситуації в Україні у кінці 80-х – початку 90-х рр. XX ст. та реалізацією принципу розподілу влади з прийняттям Декларації про державний суверенітет України 16 липня 1990 р. В подальшому це спричинило до впровадження інституту президентства. Зародження даного явища демонструвало бажання суспільства позбутися минулих принципів управління державою та запозичити практику країн розвинутих демократій. Хронологічно прийнято вважати, що першим етапом в утвердженні інституту президентства був період 1991-1994 рр. Саме в цей час було законодавчо закріплено роль Президента та окреслено основні його повноваження.

[17] Задорожня, Г.В. (2015), Конституційно-правовий статус глави держави. *Держава та регіони*. Серія: Право, № 1, с. 8-11.

[18] Бєлов, Д.М. та Бисага Ю.М. (2007), Досвід *конституційно-правового регулювання інституту президента в зарубіжних країнах*. Ліра, Ужгород, с. 42-43.

[19] Український інститут національної пам'яті (2024), Міф 12. Михайло Грушевський – перший Президент України. Available at: http://unr.uinp.gov.ua/ metodichni-materiali/mifi/mif-12-mikhaylo-grushevskiy-pershiy-prezident-ukraini [Accessed 21.03.2024].

21 червня 1991 р. ВР Української РСР ухвалила Постанову з таким тестом: «1. Вважати за доцільне заснувати пост Президента Української РСР до прийняття нової Конституції Української РСР. 2. Вважати за доцільне провести вибори Президента Української РСР у 1991 році»[20]. Комісіям ВР УРСР доручили підготувати проекти Закону, змін до конституції УРСР і визначитися з датою виборів. Вже 5 липня 1991 р. було ухвалено доленосний закон «Про заснування поста Президента Української РСР і внесення змін та доповнень до Конституції (Основного Закону) Української РСР». Саме це стало відправною точкою появи інституту президентства для сучасної України.

У подальшому інститут президентства набував нових форм та зазнавав трансформаційних процесів. Так, після обрання Президента 1 грудня 1991 р. Україна стала президентською республікою. Науковці сходяться на думці, що таке твердження було умовним оскільки в цей період політичний устрій України формувався з певним набором умовностей. Наприклад, призначення та звільнення Президентом членів Кабінету Міністрів і Прем'єр-міністра відбувалося лише за попереднім погодженням з Верховною Радою. Тобто Президент не мав одноосібного права вирішувати питання політичного характеру.

В подальшому в українській політиці питання про місце президента в політичній системі поставало дедалі частіше[21]. Президентство стало абсолютно новим явищем для української політики і опинилось перед новими політичними викликами. Одним із таких стала проблема неструктурованого парламенту, який буквально поділився на консервативно налаштованих політичних акторів і тих, хто прагнув змін та швидкого відходу від радянських практик. При таких обставинах Президент не мав змоги здобути авторитет глави держави в класичному його розумінні.

Ми можемо констатувати, що для введення в Україні поста президента існували як об'єктивні, так і суб'єктивні чинники. Зокрема, Україна потребувала економічних змін на ринкових засадах, суттєвих змін у політичній системі, вирішення безлічі соціальних проблем, утвердження України як рівноправного суб'єкта міжнародних відносин, налагодження зв'язків з країнами колишнього СРСР. На жаль, впровадження інституту президентства не стало панацеєю для тих викликів, які існували. Президентство поки нагадувало пережиток радянських принципів під виглядом деідеологізації та відмови від монополії єдиної партії[22].

Ситуації цього періоду вимагали нових підходів. Сформована модель організації державної влади в Україні не проілюструвала ефекту, від якого інститут президентства мав би отримати реальний вплив на процес прийняття рішень. Особливість інституту президентства на початковому етапі проходила своєрідне випробовування в яких перевірялися особисті здібності Президента Л. Кравчука. Аналізуючи період президентства Л. Кравчука вітчизняна дослідниця М. Кармазіна висловила думку про те, що президенту не вистачало ні системності мислення, ні лідерських якостей і навіть знань та вмінь не вистачало[23]. Ключовим політологічним кейсом який свідчить про період адаптації нововведеного інституту президентства в політичну систему стали прояви політичних амбіцій Президента Л. Кравчука та Прем'єр-міністра Л. Кучми. Між ними зародилась певна конкуренція в бажанні збільшення впливу на прийняття політичних рішень оскільки на той момент повноваження уряду значно переважали повноваження Президента, а для цього потрібна була Конституція, яка б зафіксувала механізми розподілу влади.

Тим не менше, з впровадженням інституту президентства в Україні відбувалось становлення сучасної політичної системи через досвід, який в подальшому відповів на питання оптимальної моделі управління. Одним з основних кроків у цьому напрямку стало прийняття Конституції України у 1996 р., яке остаточно закріпило конституційно-правовий статус інституту президентства та визначило його ролі і компетенції. Також це стало тимчасовим етапом стабілізації політико-правових відносин в країні.

---

[20] Постанова Верховної Ради Української РСР «Про вибори Президента Української РСР» (1991). Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1228-12#Text [Accessed 21.03.2024].

[21] Яковлєв, А.А. (2016), Розвиток інституту глави держави: досвід і сучасність України. *Право та інновації*, № 3, с. 35.

[22] Телліс, С.О. (2021), *Інститут президентства в Україні та в Угорщині: теоретико-правовий порівняльний аналіз.* Дис. докт. філос. Університет економіки та права «КРОК», с. 74-75.

[23] Кармазіна, М.С. (2007), *Президентство: український варіант*. Київ, с. 355.

Висновки. Аналіз теоретичних напрацювань проілюстрував нам, що в науковому обігу є дуже широкий обсяг категорій, якими може бути описано президентство як таке. Трактування можуть бути політологічного характеру або тими, які пояснюють нормативно-правову специфіку. Нашу увагу привернуло політологічне формулювання «інститут президентства» оскільки саме воно характеризується організаційною структурою та опирається на конституційно-правові норми. Серед наявних категорій виокремлені також і ті, які використовуються західною наукою.

Аналіз процесу зародження інституту президентства в Україні показав, що воно виникло як результат суспільного запиту кінця ХХ ст. На той момент український політикум не володів достатнім досвідом державного будівництва, тому часто вдавався до методів, які провокували конфронтацію між гілками влади або не вирішували нагальні суспільно-політичні проблеми.

Розвиток тогочасного політичного стану досяг своєї точки біфуркації і тільки після формального затвердження посади Президента Української РСР почали відбуватись невідворотні зміни з переформатуванням політичного середовища, де система прийняття рішень зазнала оновлень та «впустила» нового гравця – лідера, який мав обиратись народом так само, як і інші представники тогочасної політики. Але основними питаннями порядку денного були бажання політичного середовища закріпити якомога більший обсяг повноважень за собою. Така боротьба породжувала політичну конкуренцію і відтягувала в часі прийняття важливих для країни рішень, зокрема це стосується і процесу прийняття Конституції України, яку український політикум спромігся підписати тільки у 1996 р.

Тим не менш, всі ці обставини породили нову політичну традицію в країні, яка тільки стала на шлях демократизації і в майбутньому рухалася до прийняття важливих національних рішень. Історичний досвід України показав, що саме інститут президентства часто ставав причиною політичних змін протягом більше ніж трьох десятків років.

Список джерел

1. Бєлов, Д.М. (2005), *Порівняльно-правовий аналіз інституту президентства*. Автореф. дис. канд. юрид. наук. Київський національний університет ім. Т. Шевченка.
2. Бєлов, Д.М. та Бисага Ю.М. (2007), *Досвід конституційно-правового регулювання інституту президента в зарубіжних країнах*. Ліра, Ужгород.
3. Задорожня, Г.В. (2015), Конституційно-правовий статус глави держави. *Держава та регіони*. Серія: Право, № 1, с. 8-11.
4. Зелінська, М.І. (2005), Визначення конституційного статусу Президента в політичній системі України. *Нова парадигма: Журнал наукових праць*, Вип. 49, с. 177-187.
5. Зелінська, М.І. (2006), Інститут президентства в Україні в контексті конституційної реформи. *Політичний менеджмент*, № 3 (18), с. 114-123.
6. Кармазіна, М.С. (2004), Інститут президентства в Україні: стан та перспективи досліджень. *Політичний менеджмент*, № 5, с. 122-136.
7. Кармазіна, М.С. (2004), Інститут президенства: походження та сутність феномена. *Політичний менеджмент*, №3, с. 36-50. Available at: http://nbuv.gov.ua/ UJRN/PoMe_2004_3_7 [Accessed 21.03.2024].
8. Кармазіна, М.С. (2007), *Президентство: український варіант*. Київ.
9. Підручна, О.О. (2014), Формування інституту президентства в політичному просторі України. *Актуальні проблеми політики*, Вип. 52, с. 260-268.
10. Плахотнюк, Н.Г. (1998), Повноваження Президента України як основний елемент інституту президентства в Україні. *Вісник Української академії державного управління*, №1, с. 138-146.
11. Постанова Верховної Ради Української РСР «Про вибори Президента Української РСР» (1991). Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1228-12#Text [Accessed 21.03.2024].
12. Сухонос, В.В. (2011), *Інститут глави держави в конституційному праві*. ДВНЗ «УАБС НБУ», Суми.
13. Телліс, С.О. (2021), *Інститут президентства в Україні та в Угорщині: теоретико-правовий порівняльний аналіз.* Дис. докт. філос. Університет економіки та права «КРОК».

14. Український інститут національної пам'яті (2024), Міф 12. Михайло Грушевський – перший Президент України. Available at: http://unr.uinp.gov.ua/ metodichni-materiali/mifi/mif-12-mikhaylo-grushevskiy-pershiy-prezident-ukraini [Accessed 21.03.2024].

15. Шатіло, В.А. (2004), «Інститут президентства в системі державної влади України». *Український центр політичного менеджменту*, 159 с.

16. Шатіло, В.А. (2005), *Теоретичні проблеми інституту президентства в Україні*. Автореф. дис. канд. юрид. наук. Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України.

17. Яковлєв, А.А. (2016), Розвиток інституту глави держави: досвід і сучасність України. *Право та інновації*, № 3, с. 34-40.

18. Michael, L. Mezey (2013), *Presidentialism: Power in Comparative Perspective*, Boulder, CO, 260 p. Available at: https://www.rienner.com/uploads/518bf410307f0.pdf [Accessed 29.03.2024].

References

1. Bielov, D.M. (2005), *Porivnialno-pravovyi analiz instytutu prezydentstva*. Avtoref. dys. kand. yuryd. nauk. Kyivskyi natsionalnyi universytet im. T. Shevchenka.

2. Bielov, D.M. ta Bysaha Yu.M. (2007), *Dosvid konstytutsiino-pravovoho rehuliuvannia instytutu prezydenta v zarubizhnykh krainakh*. Lira, Uzhhorod.

3. Zadorozhnia, H.V. (2015), Konstytutsiino-pravovyi status hlavy derzhavy. *Derzhava ta rehiony*. Seriia: Pravo, № 1, s. 8-11.

4. Zelinska, M.I. (2005), Vyznachennia konstytutsiinoho statusu Prezydenta v politychnii systemi Ukrainy. *Nova paradyhma: Zhurnal naukovykh prats*, Vyp. 49, s. 177-187.

5. Zelinska, M.I. (2006), Instytut prezydentstva v Ukraini v konteksti konstytutsiinoi reformy. *Politychnyi menedzhment*, № 3 (18), s. 114-123.

6. Karmazina, M.S. (2004), Instytut prezydentstva v Ukraini: stan ta perspektyvy doslidzhen. *Politychnyi menedzhment*, № 5, s. 122-136.

7. Karmazina, M.S. (2004), Instytut prezydenstva: pokhodzhennia ta sutnist fenomena. *Politychnyi menedzhment*, № 3, s. 36-50. Available at: http://nbuv.gov.ua/ UJRN/PoMe_2004_3_7 [Accessed 21.03.2024].

8. Karmazina, M.S. (2007), *Prezydentstvo: ukrainskyi variant*. Kyiv.

9. Pidruchna, O.O. (2014), Formuvannia instytutu prezydentstva v politychnomu prostori Ukrainy. *Aktualni problemy polityky*, Vyp. 52, s. 260-268.

10. Plakhotniuk, N.H. (1998), Povnovazhennia Prezydenta Ukrainy yak osnovnyi element instytutu prezydentstva v Ukraini. *Visnyk Ukrainskoi akademii derzhavnoho upravlinnia*, № 1, s. 138-146.

11. Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainskoi RSR «Pro vybory Prezydenta Ukrainskoi RSR» (1991). Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1228-12#Text [Accessed 21.03.2024].

12. Sukhonos, V.V. (2011), *Instytut hlavy derzhavy v konstytutsiinomu pravi*. DVNZ «UABS NBU», Sumy.

13. Tellis, S.O. (2021), *Instytut prezydentstva v Ukraini ta v Uhorshchyni: teoretyko-pravovyi porivnialnyi analiz*. Dys. dokt. filos. Universytet ekonomiky ta prava «KROK».

14. Ukrainskyi instytut natsionalnoi pamiati (2024), Mif 12. Mykhailo Hrushevskyi – pershyi Prezydent Ukrainy. Available at: http://unr.uinp.gov.ua/metodichni-materiali/mifi/mif-12-mikhaylo-grushevskiy-pershiy-prezident-ukraini [Accessed 21.03.2024].

15. Shatilo, V.A. (2004), «Instytut prezydentstva v systemi derzhavnoi vlady Ukrainy». *Ukrainskyi tsentr politychnoho menedzhmentu*, 159 s.

16. Shatilo, V.A. (2005), *Teoretychni problemy instytutu prezydentstva v Ukraini*. Avtoref. dys. kand. yuryd. nauk. Instytut derzhavy i prava im. V.M. Koretskoho NAN Ukrainy.

17. Yakovliev, A.A. (2016), Rozvytok instytutu hlavy derzhavy: dosvid i suchasnist Ukrainy. *Pravo ta innovatsii*, № 3, s. 34-40.

18. Michael, L. Mezey (2013), *Presidentialism: Power in Comparative Perspective*, Boulder, CO, 260 p. Available at: https://www.rienner.com/uploads/518bf410307f0.pdf [Accessed 29.03.2024].